

Asiakkaan perehdyttäminen yhteisökuntoutuksessa

Punainen lanka hallussa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

Kevät 2022

Sanna Paronen

Ann-Mari Salin

Tekijä	Sanna Paronen, Ann-Mari Salin	Vuosi 2022
Työn nimi	Asiakkaan perehdyttäminen yhteisökuntoutuksessa – Punainen lanka hallussa	
Ohjaaja	Liisa Harakkamäki	

Opinnäytetyössä tutkittiin Helsingin ensikoti ry:n alaisen ensikoti Helmiinan yhteisön kokemuksia uuden asiakkaan perehdytyksestä. Yksikössä tuetaan odottavia äitejä ja vauvaperheitä yhteisökuntouksen menetelmin.

Tietoperustassa käsiteltiin yhteisökuntoutuksen periaatteita ja terapeuttista yhteisökuntoutusta. Lisäksi tarkasteltiin uuden asiakkaan perehdyttäminen yhteisöön ja osallisuuden sekä vuorovaikutuksen näkökulmia. Opinnäytetyö oli työelämälähtöinen ja toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena.

Tutkimusaineistoa kerättiin tammikuussa 2021 aikana. Aineisto koostui kuuden työntekijän lomakekyselyn ja kolmen asiakkaan teemahaastattelun vastauksista. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan analyysin avulla. Aineiston analyysissä eroteltiin asiakkaiden ja työntekijöiden tulokset ja tämän jälkeen syntyi kolme pääluokkaa kumpaankin ryhmään. Työntekijöiden kyselyiden pääluokat olivat kuntoutukseen tuleminen, työn organisointi ja perehdyttämisen kehittäminen. Asiakkaiden haastatteluiden pääluokiksi muodostuivat perehdyttämisen menetelmät, perehdytyksen kehittäminen ja perehdyttäjän vastuu.

Tutkimuksen johtopäätöksenä todetaan, että yksikön perehdyttämisessä on paljon hyvää. Epäselvyyksiä on perehdyttäjistä ja perehdytettävistä asioista, minkä vuoksi opinnäytetyössä kehitettiin perehdytyslomake helpottamaan uuden asiakkaan perehdyttämisen seuranta.

Avainsanat: yhteisö, terapeuttinen yhteisöhoito, perehdyttäminen, osallisuus

40 sivua ja liitteitä 8 sivua

Author	Sanna Paronen and Ann-Mari Salin	Year 2022
Subject	Orientation of new clients in a therapeutic community	
Supervisors	Liisa Harakkamäki	

This thesis examined the orientation of new clients in the mother and child home Helmiina. Helmiina is run by the Helsinki Mother and Child Home Association. The unit supports pregnant women and families with babies using methods of community rehabilitation.

The theory basis covers the principles of community rehabilitation and therapeutic communities. In addition, the orientation of new clients into the community, and the perspectives of inclusion and interaction were also examined.

The thesis had a workplace connection and was implemented as a qualitative study. The material was gathered during January 2021. The data consisted of six employees' responses to a questionnaire and thematic interviews with three clients. The clients' and the employees' responses were analyzed with theory-driven content analysis as their own groups. The responses of each group were divided into three main categories. The main categories of the employees were: entering rehabilitation, organizing work and developing the orientation process. The main categories based on the client interviews were: methods of orientation, developing the orientation process and the responsibilities of the person responsible for the orientation.

The conclusion of the survey was that there were many positive aspects in the orientation process at the unit. There was some confusion in terms of responsibilities and contents of the orientation process, and hence an orientation check list was developed in order to facilitate monitoring the orientation process of new clients.

Keywords: community, therapeutic community rehabilitation, orientation, inclusion

Pages: 40 pages and 8 appendices

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Helsingin ensikoti.....	6
2.1	Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä	6
2.2	Ensikoti Helmiina.....	7
2.2.1	Sopimukset ja käytännöt.....	8
2.2.2	Vastuualueet yhteisössä.....	9
2.2.3	Vaiheittainen kuntoutus.....	10
2.3	Päihderiippuvuus ja vanhemmuus.....	11
3	Yhteisökuntoutus.....	12
3.1	Yhteisökuntoutuksen periaatteet	12
3.2	Terapeuttinen yhteisökuntoutus	13
4	Perehdyttäminen.....	15
4.1	Osallisuus ja vuorovaikutus.....	15
4.2	Asiakkaan perehdytys yhteisöön	17
5	Tutkimuksen tavoite ja toteuttaminen	19
5.1	Tutkimuskysymykset.....	19
5.2	Laadullinen tutkimus.....	19
5.3	Aineiston hankinta haastatteluilla ja kyselyillä.....	20
5.4	Teoriaohjaava sisällönanalyysi.....	21
5.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
6	Tutkimuksen tulokset	26
6.1	Työntekijöiden kyselyt	26
6.1.1	Kuntoutukseen tuleminen.....	27
6.1.2	Työn organisointi.....	28
6.1.3	Perehdytyksen kehittäminen	28
6.2	Asiakkaiden teemahaastattelut	29
6.2.1	Perehdytyksen menetelmät.....	30
6.2.2	Perehdytyksen kehittäminen	31
6.2.3	Perehdytysvastuu.....	32
7	Tulosten johtopäätökset	33
8	Pohdinta	34
	Lähteet.....	37

Liitteet

Liite 1	Aineistohallintasuunnitelma
Liite 2	Tutkimuskysely lomakkeet
Liite 3	Esittelykirje ja suostumuslomake haastatteluun
Liite 4	Perehdytyskaavake

1 Johdanto

Yhteisökuntoutus on suunnitelmallista, monialaista ja pitkäaikaista toimintaa, jonka tarkoitus on kuntoutujan elämänhallinnan parantaminen. Se sisältää toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa lakisääteinen kuntoutus perustuu oireeseen, sairauteen, vajaakuntoisuuteen tai vammaan. (Järvikoski & Härkäpää, 2011, s. 10) Yhteisöhoitomalli luodaan jokaisessa yhteisössä omanlaiseksi kokonaisuudeksi. Yhteisö muodostuu asiakkaista ja työntekijöistä. Yhdessä nämä vastaavat yhteisön toiminnasta. Yhteisön päätökset tehdään aamu- ja yhteisökokouksissa ja kehittämispäivillä. Näissä laaditaan muun muassa yhteisön säännöt ja sopimukset. (Andersson ym., 2008, s.111) Yhteisöön uuden asiakkaan tulovaihe ja vastaanotto on tärkeää, sillä jo yhteisössä olevat asiakkaat toimivat perehdyttäjinä uudelle asiakkaalle. Kokemukset vaikuttavat uuden asiakkaan viihtyvyyteen ja hoidolliseen avautumiseen. (Häkkinen, 2013, s. 204)

Ensikoti Helmiina on osa Ensi- ja turvakotien liiton Pidä-kiinni® -hoitojärjestelmää. Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän mukaisessa hoitomallissa yhdistetään päihdekuntoutus ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Opinnäytetyössä tutkitaan Helmiinan yhteisön kokemuksia asiakkaan perehdytyksestä. Toinen opinnäytetyöntekijöistä aloitti työt Helmiinassa keväällä 2021 ja huomasi uuden asiakkaan perehdyttämisessä haasteita. Perehdyttäminen ei vaikuttanut sujuvalta, koska perehdytettävää oli paljon ja toisinaan oli epäselvää, kuka perehdytti. Tästä tuli idea opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä tutkitaan Helmiinan yhteisön jäsenten kokemuksia uuden asiakkaan perehdyttämisestä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää uuden asiakkaan perehdyttämiseen menetelmä perehdytyksen sujuvoittamiseksi.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Teemahaastattelulla kerättiin Helsingin ensikoti ry:n alaisen ensikoti Helmiinan asiakkailta kokemuksia heidän tulovaiheensa perehdytyksestä. Työntekijöiden kokemuksia uuden asiakkaan perehdytysvaiheesta kerättiin puolistrukturoidulla kyselomakkeella. Teoriaosuus pohjautuu yhteisökuntoutukseen, Pidä kiinni® -hoitojärjestelmään ja ensikoti Helmiinan käytäntöihin sekä perehdytykseen. Opinnäytetyössä pohditaan asiakkaan perehdyttämiseen liittyviä asioita, kuten asiakkaan osallisuutta, vuorovaikutusta ja kuntoutukseen tulovaihetta.

2 Helsingin ensikoti

Luvussa kerrotaan Pidä kiinni® -hoitojärjestelmästä, joka kuuluu ensikoti Helmiinan mukaiseen hoitomalliin. Luvussa kerrotaan Helmiinassa olevista käytännöistä, sopimuksista, vastuualueista yhteisössä ja vaiheittaisesta kuntoutusta. Helmiinan yksikössä toteutetaan lastensuojelua ja päihdekuntoutusta, jonka vuoksi on oleellista myös päihderiippuvuuden ja vanhemmuuden avaaminen. Helsingin ensikoti ry on kansalais- ja lastensuojelujärjestö, joka tukee odottavia äitejä ja vauvaperheitä. Perheessä oleva kriisi tai vaikea elämäntilanne voi vaikeuttaa vanhempien kykyä vastata vauvan tarpeisiin. Helsingin ensikodissa tuetaan vanhemmuutta siten että, vauva saa tarvitsemansa hoidon ja huolenpidon. Yhdistys on erikoistunut mentalisaatioon, traumatyöhön, kiintymyssuhteiden vahvistamiseen, vauvojen unionhaukseen sekä päihde- ja mielenterveystyöhön. Yhdistys on voittoa tavoittelematon järjestö ja sen toimintaa rahoittaa esimerkiksi kuntien asiakasmaksut, kuntien järjestöavustukset sekä STEA (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus). (Helsingin ensikoti ry, n.d-b)

Helsingin ensikodin palveluihin kuuluu ympärivuorokautiset palvelut, hoidolliset avopalvelut, tapaamispaikka palvelu, sekä tuki- ja neuvontapalvelut (Helsingin ensikoti ry, n.d-a).

Helsingin ensikoti on Ensi- ja turvakotiliiton alainen yhdistys, joka on valtakunnallinen lapsi- ja perhejärjestö. Liiton tarkoituksena on auttaa vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä tehdä perheväkivaltaa ehkäisevää työtä. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d)

2.1 Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä

Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän mukaisia ensikoteja on Suomessa tällä hetkellä seitsemän. (Ensi- ja turvakotien liitto, n.d.) Ensi- ja turvakotien liiton hoitojärjestelmän esitteessä kerrotaan, että vuosittain näissä ensikodeissa on kuntoutuksessa noin 250 perhettä, joka on Suomessa ja maailmanlaajuisestikin ainutlaatuista. Tutkimusten mukaan kuntoutus on vähentänyt huostaanottoja ja suurin osa kuntoutuksessa olleista äideistä on pysynyt päihteettömänä ja elävät yhdessä lastensa kanssa. Lastenpsykiatrian arvion mukaan, kuntoutuksessa olleet lapset olivat 1-vuotiaina normaalin kehityksen rajoissa sekä huomattavan terveitä.

Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä on saanut nimensä lastenpsykiatri Donald Winnicotin käsitteestä kiinnipitävästä ympäristöstä, johon kuuluu äidin ja lapsen välinen suhde. Päihderiippuvaisen kanssa asiakassuhteen luominen voi olla hyvin vaikeaa ja hidasta. Asiakassuhteen hyvän perustan luomiseen tulee antaa tilaa ja kuunnella asiakasta. Hoitomallin kehittämisessä on ollut keskeisenä vauvan ja lapsen näkökulma, varhaisen vuorovaikutussuhteen ja kiintymyssuhteen merkityksestä. (Andersson ym., 2008. ss. 20–22) Helmiinan toimintaan kuuluu tärkeänä osana hoitojärjestelmän tavoitteet, jotka on lainattu suoraan Ensi- ja turvakotien liiton: Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän esitteestä:

- sikiövaurioiden ehkäiseminen ja minimoiminen tukemalla päihteettömyyttä raskauden aikana.
- vanhemman päihteettömyyden tukeminen vauvan syntymän jälkeen.
- toimivan vuorovaikutuksen syntyminen äidin ja vauvan välille.
- vauvan hyvä hoito ja terveys.
- arkielämän taitojen hallinta niin, että vanhempi selviytyy päivittäisestä elämästä lapsen kanssa.

2.2 Ensikoti Helmiina

Ensikoti Helmiina on Helsingin ensikoti ry:n ylläpitämä ensikoti ja osa valtakunnallista Pidä kiinni® -hoitojärjestelmää. Helmiinassa on viisi perhepaikkaa, joista kaksi on kahden vanhemman perheille. Kolme paikkaa on yhden vanhemman perheille ja isä voi osallistua avoasiakkaana kuntoutukseen. Henkilöstö koostuu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista. Kuntoutus perustuu yhteisökuntoutuksen periaatteille ja vertaistukeen. (Helsingin ensikoti ry, n.d-a) Helmiinan vauvaperhetyön esimies Satu Tammivuori kertoo asiakkaiden kuntoutukseen tulosta ja sen kestosta. Kuntoutukseen tullaan suunnitellusti ja asiakkaan asuinkunnan maksusitoumuksella. Asiakkaat käyvät ennen kuntoutukseen tuloa tutustumiskäynnillä, jolloin heille kerrotaan Helmiinan toiminnasta ja tutustutaan asiakasperheeseen. Kuntoutuksen kesto vaihtelee kolmen ja yhdeksän kuukauden välillä. Toisinaan kuntoutuksia voi loppua yllättäen tai kuntoutuksen kesto voi olla jopa vuoden (Tammivuori, henkilökohtainen tiedonanto, 14.3.2022)

Helmiinassa on oma ”tervetuloa Helmiinaan-opas” jossa kuvataan kuntoutusyhteisöä vauvaperheille, joiden vanhemmilla on päihderiippuvuus. Oppaassa on kerrottu Helsingin ensikoti ry:n arvot ja yhteisön toiminnan periaatteet, johon Helmiinan toiminta perustuu, kuten Helmiinan sääntöihin, sopimuksiin, kuntoutuksen rakenteeseen ja arjen käytäntöihin. Helmiinaan voi tulla jo vauvan odotusvaiheessa tai vauvan syntymän jälkeen. Yhteisö muodostuu asiakkaista ja henkilökunnasta. Kuntoutuksessa opetellaan riittävän hyvää vanhemmuutta ja keskitytään vauvaperheen arkielämän hallitsemiseen. Vauvan hoitovastuu on vanhemmalla ja henkilökunta auttaa ja tukee vanhempaa. Vanhemman päihitteettömyys on yksi tavoitteista. Asiakkaat osallistuvat omaan kuntoutukseen, yhteisön arkeen, päätöksentekoon ja toimintaan. Yhteisössä opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta yhteisön jäsenten kesken.

2.2.1 Sopimukset ja käytännöt

Yhteisökuntoutus on suunnitelmallista, monialaista ja pitkäaikaista toimintaa, jonka tarkoitus on kuntoutujan elämänhallinnan parantaminen, sisältäen toimintakyvyn, itsenäisen selviytymisen, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen (Murto, 2016, s. 11).

Päihderiippuvuudesta toipuessa luovutaan vanhasta elämäntyylistä, tarkistamalla ja korjaamalla arjen järjestystä. Keskitytään terveeseen rytmitykseen, ajoitukseen, motivointiin ja palautetta antaviin keinoihin. Vuorovaikutuksessa reflektoidaan toisten yhteisön jäsenten kanssa ja pyritään muuttamaan sisäistä järjestystä. Tullaan kuulluksi, ymmärretyksi ja hyväksytyksi yhteisössä. (Häkkinen, 2013, s. 66)

Tammivuori kertoo Helmiinan arjesta ja sen sujuvuudesta. Helmiinan yhteisön arjen sujuvuuden onnistumiseksi on tärkeää, että koko yhteisö pitää kiinni sovituista sopimuksista ja toimintatavoista. Asiakkaat osallistuvat omaan kuntoutukseen, yhteisön arkeen, päätöksentekoon ja toimintaan. Yhteisössä opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta yhteisön jäsenten kesken. Kuntoutuksessa käyttäydytään asiallisesti ja puhutaan asioista oikeilla nimillä, Helmiinassa ei käytetä päihdemaailman kieltä (Tammivuori, henkilökohtainen tiedonanto 13.1.2022)

Helmiinan omassa tervetulo-oppaassa kerrotaan yhteisön erilaisista sopimuksista ja toimintatavoista, jotka helpottavat asiakkaan arkea yhteisökuntoutuksessa. Helmiinassa on

viikko-ohjelma, joka on näkyvillä yhteisön ilmoitustaululla. Viikko-ohjelmaan on merkitty päivän kulku ja aikataulu, kuten kokoukset, ryhmät, ruokailuajat, henkilökunnan raportit, kokoukset ja työnohjaukset. Asiakkaiden erilaiset menot, kuten lääkärikäynnit, neuvola, lähityöntekijäkeskustelut ja neuvottelut ovat myös nähtävillä ilmoitustaululla. Osana yhteisökuntoutusta kuntoutukseen sisältyy asiakkaiden omien vastualueiden hoitaminen. Vastuualueita ovat ruokavuorot, siivousalueet, oman huoneen siisteys ja yhteisövastaavana toimiminen.

2.2.2 Vastuualueet yhteisössä

Tässä luvussa kuvataan ”Tervetuloa ensikoti Helmiinaan” opasta lainaten, mitä vastuualueita Helmiinan yhteisössä on ja miten niitä toteutetaan. Yhteisön ruokavuorot ovat lounas ja päivällinen. Jokaisella asiakkaalla on viikossa kaksi ruokavuoroa ja henkilökunta vastaa loppuista ruokavuoroista. Ruokavuorolainen huolehtii ruoanvalmistuksen ohella keittiön ja ruokatilojen siisteydestä. Keittiön seinällä on tarkemmat ohjeet ruokavuoroon liittyen.

Yhteiset tilat siivotaan siivouslistan mukaisesti maanantaisin klo 18 mennessä. Kaikilla yhteisön jäsenillä niin asiakkailla kuin työntekijöillä on siivousalueet, joista he vastaavat. Torstaisin Helmiinassa käy ulkopuolinen siivooja. Perjantaisin klo 13 mennessä tarkistetaan oman huoneen siisteys työntekijän toimesta. Siivouskaapissa on tarkemmat ohjeet siivousalueisiin liittyen.

Yhteisövastaavana toimii jokainen asiakas vuorollaan, kaksi viikkoa kerrallaan.

Yhteisövastaavana voi toimia kuntoutuksen toisessa vaiheessa. Edellisen viikon yhteisövastaava perehdyttää ensimmäistä kertaa yhteisövastaavana toimivan asiakkaan. Yhteisövastaava päivittää viikoittaisen siivousaluelistan, seuraa siivousten toteutumista ja jakaa vauvojen vaipparoskakorien tyhjennysvuorot. Yhteisövastaava vastaa maanantaina aamukokouksessa yhteisön jäsenten itselle asettamien tavoitteiden kirjaamisesta näkyville ja perjantaikahvilla tavoitteiden purusta. Yhteisövastaava toimii yhteisökokouksessa puheenjohtajana. Yhteisövastaavan tehtävät löytyvät yhteisön ilmoitustaululta.

2.2.3 Vaiheittainen kuntoutus

Helmiinan kuntoutus etenee vaiheittaisen kuntoutusmallin mukaan. Kuntoutusmalliin kuuluu kolme vaihetta; kuntoutukseen kiinnittyminen, työskentelyvaihe sekä kotiharjoittelu ja kotiutuminen.

Uuden asiakkaan tulovaiheeseen ja vastaanottoon yhteisössä on tärkeä panostaa. Yhteisön muut jäsenet toimivat perehdyttäjinä uudelle asiakkaalle. He voivat ajatella vastaanottavansa uuden yhteisön jäsenen siten, kuinka toivoivat itsensä vastaanotetuksi. Tulovaiheen kokemukset vaikuttavat kuntoutuksen viihtymiseen sekä hoidolliseen avautumiseen. Hyvä yhteisö tietää mitä se tekee, miksi ja mikä edistää ja mikä haittaa toipumista. Itseään kehittävän yhteisön on tärkeä vahvistaa asiakkaan osallisuutta, vastuullisuutta ja tilanteiden merkityksellisyyttä. (Häkkinen, 2013, ss. 204–205)

Ensikoti Helmiinan ”vaiheittainen kuntoutus” -esitteessä kerrotaan kuntoutuksen kulusta ja sen eri vaiheista. Kuntoutuksen kiinnittymisvaiheessa asiakkaan tarkoitus on asettua yhteisömaailmaan ja irrottautua päihdemaailmasta. Tavoitteena on Helmiinan kuntoutukseen perehtyminen, tutustuminen yhteisön jäseniin, omaan vauvaan ja vauvaperheen arjen opetteluun. Asiakas osallistuu yhteisössä ryhmiin ja aloittaa lähityöntekijän kanssa työskentelyn. Asiakas esittelee itsensä ja vauvansa yhteisölle. Kahden ensimmäisen viikon aikana liikkuminen Helmiinan ulkopuolella on rajoitetumpaa. Asiakas voi ulkoilla ensimmäisen viikon aikana työntekijän kanssa ja toisella viikolla yhteisövastaavan kanssa lähiympäristössä. Näiden viikkojen aikana asiakas perehdytetään yhteisön arkeen, viikko-ohjelmaan, sopimukseen ja käytäntöihin. Ensimmäisellä viikolla asiakkaalla ei ole omia vastuualueita, toisella viikolla vastuualueet alkavat kevennettyinä, (yksi ruokavuoro ja yksi siivousalue / viikko). Jokainen yhteisön jäsen ottaa vastuuta yhteisön arjen sujumisesta ja huolehtii omien vastuualueiden tekemisestä sovitussa aikataulussa.

Helmiinan ”vaiheittainen kuntoutus” -esiteessä kuvataan toinen vaihe, joka on työskentelyvaihe. Tässä vaiheessa asiakas syventyy tarkemmin omaan kuntoutukseen, muutostyöskentelyyn, vauvan hoitoon, yhteisöön ja arjen toimintoihin. Työskentelyvaiheessa asiakas toimii yhteisövastaavana omalla vuorollaan. Kolmannessa vaiheessa asiakkaalta edellytetään vastuun ottamista. Hän ottaa vastuuta omasta

kuntoutuksesta, yhteisöstä ja arjen toiminnoista. Asiakas pystyy huolehtimaan vauvasta itsenäisesti ja on sitoutunut päihdeettömään vauvaperhe-elämään. Vauvaperheen arki alkaa suuntautua omaan kotiin siirtymiseen ja asiakkaan kanssa kartoitetaan avopalveluita, jotka jatkossa tukevat perhettä.

2.3 Päihderiippuvuus ja vanhemmuus

Tammivuori kertoo Helmiinan asiakkailla olevan päihderiippuvuus ja osalla asiakkaista on opioidiriippuvuus, jota hoidetaan korvaushoitolääkityksen tuella. (Tammivuori, henkilökohtainen tiedonanto, 14.3.2022)

Riippuvuus voi kohdistua eri aineisiin tai toimintoihin. Aineriippuvuuksia on alkoholi-, huume ja lääkeriippuvuus. Suomalaisten keskuudessa alkoholi on eniten ongelmia aiheuttava päihde. (Järvinen-Tassopoulos & Pirskanen, 2021, ss. 14–16) Päihdeongelmat perheissä ovat yleisiä ja monelle perheelle päihdeet ovat aiheuttaneet riitoja, häpeän ja turvattomuuden tunnetta. Tutkimukset ovat osoittaneet päihdeiden ongelmakäytöllä olevan kielteisiä vaikutuksia käyttäjän lisäksi hänen läheisiinsä. Päihdeiden käyttöön liittyy kielteisiä tunteita, kuten vihaa, pelkoa, häpeää ja inhoa. Vanhempi ei päihdeongelmansa kanssa pysty vastaamaan lapsen tarpeisiin. (Olafsdottir & Orjasniemi, 2021, s. 63)

Äitiyden ja päihdeongelman yhdistelmä on kivulias, sillä äitiyteen liittyy odotuksia äidin hyvydestä. Päihdeongelmista kärsivien naisten äitiyteen liittyy epäilyksiä ja tämä heikentää äidin mahdollisuutta osoittaa kypsyyttä ja normaaliutta. Naisten kokemusten perusteella, äitiyttä pidettiin tärkeänä ja arvokkaana. Lapsen näkökulmasta se tuotti häpeää ja syyllisyyden tunteita. (Karttunen, 2021, s. 155) Päihdetyön erityisyyttä tarvitaan naisten päihdeongelmien kanssa työskennellessä. Työntekijän lähestymistapa ja ymmärrys naisen erilaisista rooleista, tehtävistä ja asemasta yhteiskunnassa on tärkeää. Lisäksi tarvitaan ymmärrystä naisten erilaisesta asemasta päihdekulttuurissa. Suuri haaste peruspalveluissa ja erityispalveluissa ovat raskaana olevat äidit. Jokainen äiti toivoo tervettä lasta ja haluaa olla riittävän hyvä äiti. (Andersson ym., 2008, ss. 80–81)

3 Yhteisökuntoutus

Käsitettä yhteisö käytetään yleisesti erilaisista ryhmämuodostelmista puhuttaessa. Yhteisöjä luokitellaan tavoitteiden ja vuorovaikutusten mukaan. (Roivainen, 2004, Yhteisön teoreettinen taustoitus -luku, ensimmäinen kappale) Yhteisö voi tarkoittaa koko ihmiskuntaa tai muutaman ihmisen joukkoa. Yhteisössä ihmiset liittyvät yhteen ja toimivat yhteisen toiminnan parhaaksi. Päätösvalta yhteisössä on yhteisön jäsenillä. (Lehtonen, 2020, s. 4–6) Kaikkiin yhteisöihin liittyminen tai niistä irtautuminen ei ole vapaaehtoista. Yhteisöllisyys voi olla työväline esimerkiksi päihteiden käyttäjien kanssa työskennellessä. Tällöin olennaista on osallisuus, vaikuttaminen, valtautuminen yhteisöissä ja yhteisön kautta. Osallisuus ja valtautuminen ovat yksilön oma kehitys itsestään niin sanotusti alhaalta ylöspäin. (Hyväri & Nylund, 2010, s. 33)

George De Leonin mukaan yhteisöhoito keskittyy päihdekuntoutuksessa lopulliseen toipumiseen ja persoonallisuuden muutokseen, kun muut päihdehoidot keskittyvät ongelmien, oireiden ja haittojen hoitamiseen. Yhteisöhoito, yhteisökasvatus ja terapeuttinen yhteisö tarkoittavat lähes samaa asiaa ja voidaan sanoa niiden olevan synonyymeja toisilleen. Sanojen painotukset vaihtelevat, riippuen missä yhteyksissä niitä käytetään. (Kaipio, 2009, s. 47, 53)

3.1 Yhteisökuntoutuksen periaatteet

Yhteisökuntoutuksessa tärkeät toiminnalliset rakenteet ovat arkitoimien lisäksi ryhmätoiminnat, kokoukset, juhlat, retket, seminaarit ja koulutukset. Toiminnallinen rakenne eli lukujärjestys on yleensä nähtävillä yhteisten tilojen ilmoitustaululla. Tämä auttaa uusia yhteisön jäseniä hallitsemaan yhteisön kokonaisuutta ja orientoitumista yhteisön arjen hallintaan. (Murto, 2013, s. 28)

Yhteisössä tapahtuu erilaisten ryhmäaktiiviteettien avulla terapeuttis-kasvatuksellista muutosta, kun tutkitaan omaa toimintaa ja opetellaan elämänhallinnan taitoja. Ryhmäprosessit kohdistuvat yksilön sosiaalisten ja psykologisten tekijöiden muutokseen, työn opettelemiseen, kommunikointiin ja vuorovaikutustaitoihin. (Kaipio, 2009, s. 46) Yhteisön toimintaan kuuluu yhteisökokoukset ja vaikuttaminen. Tavallisesti yhteisökokouksia

järjestetään kerran viikossa ja niissä käsitellään sellaisia aiheita, jotka ovat nousseet yhteisössä esille kuluneiden päivien aikana. Yhteisökuntoutukseen kuuluu myös asiakkaan tulovaihe kuntoutukseen ja kuntoutuksesta lähtövaihe. Niiden onnistumiseen vaikuttavat, kuinka uusi asiakas otetaan vastaan ja kuinka hänet lähetetään jatkokuntoutukseen, niin sanotusti saattaen vaihdetaan. Näiden onnistuminen yhteisökuntoutuksessa tarkoittaa sitä, että yhteisössä kaikki osa-alueet toimivat tietyllä tavalla. Hyvä yhteisö ja hyvä ryhmä luovat edellytykset parhaalle mahdolliselle toipumiskulttuurille. (Häkkinen, 2013, ss. 204–205)

Karttusen tutkimuksessa asiakkaiden kokemukset kuntoutukseen tulovaiheesta ja ensikohtaamisesta olivat merkityksellisiä. Tutkimuksessa selvisi se, kuinka tärkeää vuorovaikutus on asiakkaan tulovaiheessa. Kokemukset saattoivat olla positiivisia verrattuna heidän aikaisempiin kokemuksiinsa kohtaamisissa. (Karttunen, 2019, s.119) Yksilön toipuminen on prosessi, joka tarvitsee ympärilleen toipumiskulttuurin. Toipuminen vie aikaa, jota tarvitaan raitistumiseen, raittiina pysymiseen sekä raittiin elämän taitojen ja sisällön kasvuun. Toipumiskulttuurissa tarvitaan vertaisia, vertaistukea ja vertaisten yhdessä toimimista. Ammattilaiset ovat usein osana toipumiskulttuuria, mutta heidän tulee pikkuhiljaa väistyä ja ohjata asiakas vertaistuen piiriin. (Häkkinen, 2013, ss. 151,156)

3.2 Terapeuttinen yhteisökuntoutus

Terapeuttisen yhteisökuntoutuksen käsite tarkoittaa sitä, että koko yhteisö, henkilökunta ja asiakkaat ovat mukana sekä hoidossa että hallinnossa. Terapeuttisessa yhteisössä yksilöt tuntevat toisensa, ovat välittömässä ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa yhteisön jäsenten kanssa. Terapia on keskiössä, synnyttäen näin yksilöiden oppimisen, henkilökohtaisen kasvun ja muuttumisen. Yhteisössä säännöt ohjaavat henkilöstön ja asiakkaiden elämää sekä toimintaa, käyttäytymistä ja muutosta. Yhteisö on kuntoutuksen keskeisimpiä suuntauksia psykiatristen asiakkaiden ja päihteiden käyttäjien hoidossa ja kuntoutuksessa.

Terapeuttisessa yhteisökuntoutuksessa korostuu seuraavat periaatteet: demokraattisuus, sallivuus, yhteisöllisyys, ja realiteettikonfrontaatio eli sosiaalisen palautteen saaminen omasta toiminnasta ja sen vaikutuksista. (Murto, 2013, ss. 11–13, 17–28)

Yhteisökuntoutuksen tärkein asia on yhteisöllisyys, joka elää niin kauan, kun sama asia yhdistää yhteisön jäseniä. Yhteisöllisyyden kannalta on erityisen tärkeää perehdyttää

yhteisön jäseniä. (Birck, 2020, s. 13) Yhteisökuntoutuksessa ohjaajan tärkein tehtävä on kannustaa asiakkaita keskusteluun vertaisryhmän kanssa (Murto, 2013, s. 23). Terapeuttinen yhteisö koostuu johdosta, henkilöstöstä ja asiakkaista. Yhteisö jaetaan sosiaaliseen ja toiminnalliseen rakenteeseen. Sosiaalinen rakenne sisältää johdon, henkilöstö- ja asiakasyhteisöt, ryhmät, yhteisön sosiaalisen hierarkian, roolit ja toimintaa ohjaavat säännöt. Toiminnallinen rakenne sisältää yhteisön erilaiset foorumit, joissa pidetään kokouksia. Nämä pitävät sisällään vuorovaikutuksen, kommunikaation, päätöksenteon, ongelmien käsittelyn ja rajojen hallinnan. Yhteisössä pyritään parantamaan henkilöstön ja asiakkaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Tähän pyritään vaikuttamalla niin, että asiakkaiden osallistumista tuetaan delegoimalla heille enemmän valtaa ja vastuuta itsestään, toisista ja yhteisöstä. Yhteisössä johdolla ja esimiehillä on tärkeä rooli, sillä hyvä terapeuttinen yhteisö perustuu tasa-arvon, avoimuuden ja demokraattisuuden periaatteille ja arvoille. (Murto, 2013, ss. 18–20)

Karttunen kertoo tutkimuksessaan yhteisöllisyyden merkityksestä korjaavissa kokemuksissa, asiakkaan tullessa osalliseksi yhteisöön. Usein päihderiippuvaisilla naisilla on aikaisempi kokemus osattomuudesta ja hylätyksi tulemisesta. Sosiaalinen oppiminen yhteisössä tapahtuu muun muassa arjen tilanteissa. (Karttunen, 2019, s. 101) Terapeuttisessa yhteisössä asiakkaat ovat sen jäseniä, kuten perheessä, eivätkä he ole potilaita, kuten laitoksissa. Yhteisön käytäntöjen ja sääntöjen tavoitteena on tukea yksilön itsekontrollia ja kehittää vastuullisuutta. Käytännöt ja säännöt tuovat turvallisuutta aiempaan käyttömaailman kaaottisuuteen ja arvaamattomuuteen. (Ylitalo & Niemelä, 2012, ss. 135–136) Asiakkaat toimivat yhteisössä aktiivisesti osallistuen sen elämään, toimintaan ja päätöksen tekoon. Vertaistuki ja keskustelu toisten asiakkaiden kanssa tukee eheytymistä ja muutosta, kun puhutaan asiakkaiden tunteiden käsittelystä, menneisyyden työstämisestä ja todellisuuden testaamisesta. Yhteisössä annetaan palautetta, neuvotaan ja ohjataan. Puhutaan vertaiskommunikaatiosta, jossa huomautetaan virheistä, annetaan positiivista palautetta, huomautetaan laiminlyönneistä ja autetaan yksilöä pääsemään mukaan yhteisöön. Jokaisella jäsenellä on velvollisuuksia ja niiden noudattamatta jättämistä pidetään rikkomuksena, joihin puututaan aina. (Murto, 2013, ss. 22–26)

4 Perehdyttäminen

Luvussa tarkastellaan perehdyttäjän ja perehtyjän rooleja, perehdyttämisen merkitystä yhteisökuntoutuksessa ja kuinka asiakas perehdytetään osaksi yhteisöä. Opinnäytetyötä tehdessä pohdittiin osallisuuden ja vuorovaikutuksen merkitystä perehdyttämisessä, sillä erityisesti yhteisökuntoutuksessa tämä koettiin tärkeäksi. Asiakkaan ja työntekijän perehdyttämisessä huomattiin samankaltaisuuksia.

Ennen uuden työntekijän saapumista työyhteisöön, tulee sopia siitä, kuka vastaa hänen perehdyttämisestään. Koko yhteisölle kannattaa ilmoittaa etukäteen uuden työntekijän saapumisesta. Työpaikalla tulee olla perehdyttämissuunnitelma ja -aineisto.

Perehdyttämisessä on hyvä käyttää niin sanottua perehdyttämisen tarkistuslistaa, joka sisältää luettelomaisesti tärkeät asiat, johon uusi työntekijä tulisi perehdyttää.

Perehdytyksen tarkistuslista toimii työkaluna perehdyttämisen seurannassa ja oppimisen varmistamisessa sekä perehdyttäjälle että perehtyjälle. Perehdytyksessä on tärkeä kertoa käytännöistä ja niiden merkityksistä ja miten ne vaikuttavat työn sujumiseen ja työyhteisön toimintaan. Työskentelyä seuraamalla ja keskustelemalla, perehdyttäjä varmistaa perehtyjän oppimista. Uuden työntekijän verkostoitumista tulee tukea yhteisöön tutustuttamalla.

Perehdytyksen suunnitelmallisuus on tärkeää työturvallisuuden, työkyvyn ja työn sujuvuuden vuoksi. Perehdytys on jatkuva prosessi, jota tarvitaan, mikäli työtehtävät ja -menetelmät muuttuvat. (Työterveyslaitos, n.d.)

Suomen turvallisuusopisto (2019) kertoo sivustollaan turvallisuuskävelystä. Työntekijöiden perehdytyksessä on hyvä toteuttaa turvallisuuskävely, jossa kierretään oma työpaikka ja samalla havainnoidaan riskit ja vaaranpaikat. Turvallisuuskävelyssä tutustutaan alkusammutuskalustoon ja muuhun turvallisuustekniikkaan. Turvallisuuskävelyssä opitaan tuntemaan uloskäynnit ja selvennetään kokoontumispaikka.

4.1 Osallisuus ja vuorovaikutus

Perehdyttäjä voi vaikuttaa ilmapiiriin turvallisuuteen, joka on tärkeää oppimisen kannalta. Perehdyttäjän olisi hyvä osoittaa kiinnostustaan perehdytettävistä asioista ja olla kiinnostunut perehtyjästä. Perehtyjälle tulee tuoda esiin, ettei hänen vielä tarvitse osata

asioita, vaan perehtyjä vasta opettelee. Tämä edellyttää hyvää vuorovaikutusta perehdyttäjän ja perehtyjän välillä. Vuorovaikutukselle tulee olla tilaa ja sen syntymiseen vaikuttaa hyvä ja turvallinen ilmapiiri. Tällöin perehtyjän on helppo kysyä ja tuoda esiin omia mielipiteitään. Perehtyjä tarvitsee opastusta ja palautetta. (Kupias & Peltola, 2009, ss. 135–136)

Ihmisen ja yhteisön välisessä suhteessa osallisuus toimii, kun ihminen kokee olevansa osa yhteisöä. Yhteisön toimintaan osallistuminen luo mahdollisuuksia myös vuorovaikutukselle ja yhteistoiminnalle. Yhteisön jäsenellä on mahdollisuus vaikuttaa yhteisön asioihin ja olla päättämässä asioista. Vaikuttaminen tuo myös vastuunottamista yhteisöstä ja sen asioista. Vaikuttavassa osallistumisessa vuorovaikutus ja yhteistoiminta ovat tärkeää, tällöin osallistuja saa tunteen omasta merkityksellisyydestä yhteisössä. Tämä voi vahvistaa ymmärrystä toiminnassa osallistujien roolien merkityksellisyydestä. Osallisuuden onnistumiseksi tarvitaan osallistumista ja kuulumista. Osallisuus edellyttää tasapainoa ihmisen ja yhteisön välillä sekä demokraattista yhteisöä. (Nivala & Rynänen, 2019, ss. 138–139) Ihmisen tuntiessa ja kokiessa osallisuuden tunteen ja kuulumisen yhteisöön, toimii sen hyväksi. Yhteisö joko sallii tai kieltää yksilön osallisuuden. Yhteenkuuluvuus yhdistää ihmisiä, jotka sitoutuvat samoihin sääntöihin, käytäntöihin ja instituutioihin. Suhde ihmisten välillä kestää niin kauan, kuin yhteisön jäsenet pitävät kiinni yhteisistä periaatteista, vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ollessaan. (Törrönen, 2018, ss. 50–51)

Jos ihminen on itse saanut apua, hän haluaa auttaa muita. Vertaistuki oikeuttaa ja myös velvoittaa vastavuoroisuuteen. Vertaistukiryhmän jäsen on sekä avun antaja, että vastaanottaja. Englanninkielisen sanan *empowerment* käännetään ”voimaantuminen”, ”valtaistuminen” ”valtautuminen” tai ”voimavaraistuminen”. Voimaantumisessa on kyse sisäisestä voimantunteesta, johon liittyy vastuullisuus omasta kehityksestä sekä halu, että kyky toimia oikealla tavalla. (Jantunen, 2010, ss. 93–94) Vertaistoiminta ja erilaiset vertaistukimuodot ovat tärkeitä osallistumisen ja osalliseksi tulemisen keinoja. Vertaistuki ei ole ammatillisen hoitomuotojen vaihtoehto, vaan niiden rinnalla, täydentävä mahdollisuus. (Jantunen, 2010, s. 97)

Salosen tutkimuksen mukaan yhteisöllisyys eli ihmisten välinen tarve on tärkein kestävä kehityksen tekijä. Yhteisöllisyys vähentää materiaalistien asioiden merkitystä arjessa ja näin

lisää hyvinvointia. Hyvinvointi perustuu ihmisten toisilleen antamaan voimaan. (Salonen, 2010, ss. 234–240, 252) Salonen (2010, ss. 13–14, 160, 253) kuvaa väitöskirjassa hyvinvointia ihmiselle luontaisen käyttäytymisen näkökulmasta, johon ei vaikuta ihmisen sosioekonominen luokka eikä koulutustausta. Puhuttaessa psyykkisistä eli henkisistä tarpeista, voidaan käyttää perustarpeiden käsitettä ja jaotella ne kolmeen ryhmään. Nämä ovat kaikille yhteisiä, katsomatta kulttuuria, ikää, sukupuolta tai taloudellista asemaa. Perustarpeiden käsitteet ovat toimintakyky, itsemääräämisoikeus ja yhteisöihin liittyminen. Henkiseen hyvinvointiin kuuluu ihmisen kokemat myönteiset ja kielteiset tunteet, tyytyväisyyden, elinvoimaisuuden, lannistumattomuuden, itsearvostuksen ja elämän merkitykselliseksi kokeminen. Kestävä kehitys vaatii huolehtimista taloudesta, ihmisarvosta ja ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta oleellista on parantaa ihmisten perustarpeiden tyydyttämistä, johon kuuluu monipuolinen toiminta ja toimintamahdollisuuksien turvaaminen. Ihmisen arkeen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyy ihmissuhteet ja luottamus sekä näihin sisältyvä sosiaalisen osallisuuden kokeminen. Yhdessä voimaantuminen ja toisen asemaan asettuminen lisää yksilön ja yhteisöjen hyvinvointia. Monimuotoinen vuorovaikutus ihmisten ja yhteisöjen välillä korostaa ihmissuhteita.

Minna Laitila (2010, ss. 8–9, 31) tutki väitöskirjassaan asiakkaan osallisuutta mielenterveys- ja päihdetyössä. Osallisuutta korostaessa on taustalla oltava demokraattinen näkökulma, joka painottaa asiakkaiden äänen kuulemista ja heidän valtaistumistaan. Riittävä tuki, yhteinen päätöksenteko, asiakkaan valinnan mahdollisuus ja asiakkaan mielipiteiden arvostaminen liittyvät asiakkaan osallisuuden kokemukseen. Laitila kuvaa voimaantumista, kuinka sitä voidaan tarkkailla yksilö- ja yhteisötasolla. Sitä voidaan pitää psykologiassa prosessina, jonka pyrkimyksenä on persoonallinen kasvu ja itseluottamuksen lisääntyminen. Ihmisen oman elämän hallinta, itsehoito ja vallan uudelleen jako ovat keskeistä. Ihmisen sisäiset tai psykologiset tekijät, jotka liittyvät voimaantumiseen ovat muun muassa kontrollintunne, kyvykkyys, vastuullisuus, osallistuminen ja tulevaisuuteen suuntautuminen.

4.2 Asiakkaan perehdytys yhteisöön

Uudet yhteisön jäsenet tulee perehdyttää yhteisön käytäntöihin ja sääntöihin. Uusille jäsenille tulee kertoa yhteisön toiminnasta ja tapahtumista. Käytännön tapoihin perehdyttäminen on esimerkiksi sitä, että näytetään uudelle jäsenelle yhteisiä tiloja ja

perehdytetään, miten mikäkin asia yhteisössä toimii. (Birck, 2020, s. 13) Työntekijöillä tulee olla valmiuksia ja rohkeutta pysähtyä päivittäin arkisten tilanteiden ääreen tutkimaan niitä ja tukea asiakasta kehittymään vastuulliseksi yhteisön jäseneksi. Asiakkailla on vastuu työntekijöiden lisäksi yhteisön esittelystä, käytännöistä ja asiakkaan sosiaalistamisesta yhteisöön ja sen tapoihin. Koko yhteisöllä on vastuu kertoa, miten yhteisössä toimitaan ja eletään. (Karttunen, 2019, ss.102-103)

Yhteisökuntoutuksessa toiminta perustuu yhteistyölle, johon kuuluu johto, henkilöstö ja asiakkaiden kohtaaminen eri yhteistyöfoorumeilla. Kokoontumista tapahtuu yhteisökokouksissa, henkilöstön kokouksissa, työnohjauksissa ja erilaisissa ryhmissä. Nämä kokoontumiset ovat asiakkaan kuntoutumisen ja hoidon kannalta olennaisia tapahtumia ja vaikuttavat yhteisölliseen kehitykseen. Näissä tapaamisissa luodaan yhdessä pelisääntöjä, seurataan sääntöjen noudattamista, puututaan rikkomuksiin, ratkotaan ristiriitoja ja kehitetään yhteisöä. (Murto, 2016, s. 55)

Yhteisössä asiakas alkaa omaksua yhteisön sosiaalisia toimintamalleja ja jakaa oivalluksiaan muulle yhteisölle. Asiakas hahmottaa ja tulkitsee itseään sekä toimintaansa ja elämäänsä. Yhdessä toimiminen ei aina ole mutkatonta. Vaikeat, tuskalliset, syrjivät ja ahdistavat kokemukset saattavat aiheuttaa vastavuorottomuutta. Vastavuorottomuus ilmenee epäluottamuksena, joka etäännyttää muista yhteisön jäsenistä. Tällöin yhteisön jäsenet saattavat suhtautua varauksella toisiinsa. Kuntoutusyhteisöllä on suuri merkitys toipumisen alkuvaiheessa sosiaalisen oppimisen ympäristönä. Asiakkaan tullessa uuteen yhteisöön, hän hakee muiden hyväksyntää ja omaa paikkaansa yhteisössä. Turvallinen yhteisö on edellytyksenä muutokselle, jossa sosiaalisten taitojen on mahdollista kasvaa ja kehittyä. (Ruisniemi, 2009, ss. 164–165; Törrönen, 2018, s. 54)

Asiakkaan osallisuutta tukee vastuu omista ja yhteisön asioista. Yhteisössä perehdyttäjä on päävastuussa uuden asiakkaan vastaanottamisesta sekä yhteisön tapoihin, että käytäntöihin perehdyttämisestä. Kaikki muut asiakkaat ovat myös perehdyttäjiä yhdessä henkilökunnan kanssa. Yhteisössä on erilaisia vastuualueita ja -tehtäviä. Asiakkaalle voi olla ensimmäinen kerta, tai siitä on pitkä aika, kun hän joutuu oikeasti ottamaan vastuuta ja tekemään jotain yhteiseksi hyväksi. (Häkkinen, 2013, ss. 206,208)

5 Tutkimuksen tavoite ja toteuttaminen

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää perehdyttämistä uuden asiakkaan kuntoutukseen tulovaiheessa, työntekijöiden ja kuntoutuksessa olevien asiakkaiden kokemusten pohjalta. Tutkimuksen tulosten myötä kehitettiin Ensikoti Helmiinaan perehdytyslomake (liite 4.1, 4.2), jonka avulla perehdyttäminen helpottuisi ja selkeytyisi asiakkaille. Tämän avulla pystyttäisiin seuraamaan perehdyttämisen etenemistä.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka asiakkaan perehdyttäminen Helsingin ensikoti Helmiinassa toteutuu.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Miten asiakkaat kokevat uuden asiakkaan perehdytyksen?
2. Miten työntekijät kokevat uuden asiakkaan perehdytyksen?
3. Miten uuden asiakkaan perehdyttämistä tulisi kehittää?

5.2 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö toteutettiin ensikoti Helmiinaan, joka on Helsingin ensikoti ry:n alainen yksikkö ja osa valtakunnallista Pidä kiinni®- hoitojärjestelmää. Helmiinan asiakkaista koostuva yhteisö vaihtelee kahdesta seitsemään henkilöön. Tutkimushetkellä asiakkaita yhteisössä oli kolme, joille teemahaastattelu toteutettiin Teamsin välityksellä. Työntekijöistä koostuvaan yhteisöön kuuluu 11 henkilöä, joista kyselyn ulkopuolelle jätettiin vauvaperhetyön esimies ja sosiaalityöntekijä, jotka eivät osallistu päivittäin asiakastyöhön. Yksi vauvaperhetyön ohjaaja oli tutkimuksen toinen tekijä, joka ei vastannut kyselyyn.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan aineiston teoreettisesta, tarkoituksenmukaisesta ja harkinnanvaraisesta näytteestä, jossa aineiston koolla ei ole merkitystä tutkimuksen onnistumiseen. (Eskola & Suoranta, 1998, Suunnitelmista sitoumuksiin -luku, kuudes luku)

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät tutkimuksessa ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi ja erilaisiin dokumenteihin perustuvat tiedot (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 71). Laadullisessa tutkimuksessa aineisto rajataan selvästi ja tutkimusongelmaan haetaan ratkaisua ja sitä ohjaa teoreettinen viitekehys (Eskola & Suoranta, 1998, Suunnitelmista sitoumuksiin -luku, kahdeksas luku). Laadullista tutkimusta käytetään ilmiöiden tutkimiseen, jossa perustana on tajunta, ihmisten vuorovaikutus ja kieli (Puusa & Juuti, 2020, Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet -luku, neljäs luku). Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten subjektiivista kokemusta ja näkemyksiä sekä tarkastellaan eri näkökulmista teorian, empirian, että käytännön yhteyttä. (Puusa & Juuti, 2020, Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet -luku) Laadullinen tutkimus liittyy femonologiaan eli filosofiseen suuntaukseen, jossa kiinnostus on ihmisen elämismailmassa ja intentionaalisessa tietoisuudessa. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ihmisten kokemuksia. (Puusa & Juuti, 2020, Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet -luku, kolmas luku)

5.3 Aineiston hankinta haastatteluilla ja kyselyillä

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ensikoti Helmiinan yksikköön. Haastattelu menetelmänä käytettiin teemahaastattelua (liite 2.1) asiakkaille ja puolistrukturoitua kyselylomaketta (liite 2.2, 2.3) työntekijöille. Haastatteluun valikoitui ihmisiä, joilla oli jo tietoa ja kokemusta aiheesta, jota opinnäytetyössä tutkittiin. Haastatteluiden ja kyselylomakkeiden avulla pyrittiin samaan monipuolisesti tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Puusa, ym., 2020, Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmiä -luku, kuudes luku). Työntekijöiden kyselylomake jaettiin kahdeksalle ohjaajalle, joista kuusi vastasi. Teemahaastattelut ja kyselyt toteutettiin tammi–helmikuussa 2022.

Teemahaastattelu (liite 2.1) ja puolistrukturoitu kyselylomake (liite 2.2, 2.3) valittiin haastatteluihin osallistujien mukaan. Asiakkaiden kanssa oli helpompi keskustella ja näin toteuttaa haastattelu, sillä jatkokysymyksille tai täydennyksille saattoi olla tarvetta. Teemahaastattelun pohjana käytettiin valmista kyselylomaketta. Työntekijöitä oli haastavampi haastatella vaihtelevien työaikojen vuoksi. Työntekijät kykenivät helpommin vastaamaan laadittuihin kysymyksiin ja kirjoittamaan näkemyksiään avoimiin kysymyksiin. Strukturoitu ja puolistrukturoitu menetelmä oli opinnäytetyöhön tutkimukseen erinomainen

valinta, sillä tutkimusongelma ei ole laaja ja se on hyvin rajattavissa (Vilkkä, 2021, Laadullinen tutkimusmenetelmä käytännössä -luku, toinen luku).

Strukturoidussa ja puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset laaditaan etukäteen aineistoon ja teoriaan nojaten. Kysymykset esitetään tutkittaville samalla tavalla.

Strukturoidussa haastattelussa kysymysten vastausvaihtoehdot ovat valmiina.

Puolistrukturoidun haastattelun avulla tutkija voi saada tietoa aiheesta, josta ei osannut tehdä suoraa kysymystä. (Puusa & Juuti, 2020, Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmiä -luku, kuudes luku) Kyselylomakkeessa (liite 2.2, 2.3) työntekijöille esitetään tutkimuksen kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. Jokaiselle kysymykselle on löydettävä perustelu tutkimuksen viitekehystä, tutkittavasta ilmiöstä ja tiedetystä tiedosta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 75)

Teemahaastattelut tehtiin Helmiinan asiakkaille Teams-yhteydellä. Molemmat tutkimuksen tekijät olivat mukana haastattelutilanteessa, toisen edetessä haastattelurungon mukaisesti, esittäen kysymyksiä. Toinen haastattelijoista teki tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa asiakkaille, koska Helmiinan työntekijänä tunsii Helmiinan käytännöt. Kanasen (2015, s.152) teoksessa kerrotaan, teemahaastatteluiden tallentamiseen käytettävästä digitaalisesta nauhurista, jossa haastattelijan ei tarvitse itse kirjata vastauksia ja myöhemmin purkaa niitä tekstimuotoon. Tätä menetelmää käytettiin teemahaastattelussa ”Word-puhe tekstiksi toiminnon” avulla, joka nauhoitti ja kirjoitti samalla tekstiä puhtaaseen asiakirjaan. Nauhoittamisen jälkeen teksti käytiin huolellisesti läpi ja siitä poistettiin täytesanoja, jotta lauseista saatiin selkeitä ja kokonaisiä. Näitä suoria lainauksia on käytetty opinnäytetyön tulokset kohdassa.

5.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on menetelmä, jota voidaan käyttää eri laadullisissa tutkimuksissa ja jonka avulla tutkimuksia toteutetaan (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 103). Aineiston analyysin tavoitteena on ymmärtää, tulkita ja kuvata tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Aineiston analysointivaihe toteutuu ensin aineistolähtöisesti ja sen jälkeen analyysia ohjaavaksi.

(Puusa & Juuti, 2020, ss. 110,143)

Opinnäytetyön aineiston analysoinnin menetelmäksi valittiin teoriaohjaava analyysi. Tuomi ja Sarajärvi (2009, s. 109) kertovat teoksessaan teoriaohjaavan analyysin toimivan teorian apuna, mutta analyysi itse ei pohjautu suoraan teoriaan. Aikaisempi ymmärrys aiheesta ohjaa ja auttaa analyysin teossa. Teoriaa ei varsinaisesti testata, vaan pyritään löytämään uusia ajatuksia. Aineistoa voidaan kerätä melko vapaasti. Teoriaohjaavan analyysin päättelyssä puhutaan abduktiivisesta päättelystä, jossa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit mallit. Näiden avulla saattaa syntyä uutta tulkintaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 109–110)

Sisällönanalyysiin kuuluu kolme vaihetta; 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen 2) aineiston kluserointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Ensin määritellään analyysiyksikkö, joka voi olla sana, lause tai ajatuskokonaisuus, jossa voi olla useampia lauseita. Aineiston pelkistämässä voidaan kirjoittaa auki haastattelu havainnointi tai kuvattu aineisto. Tästä alkuperäisdatasta poistetaan epäolennainen osa, joka voi olla tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Auki kirjoitetusta aineistosta voidaan etsiä tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja. Alkuperäisilmaukset ja niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset listataan allekkain ja tehdään pohja ryhmittelylle. (Tuomi & Sarajärvi, Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi, 2018, ss. 122–123)

Analyysiprosessin vaiheet teemahaastattelussa näkyvät seuraavassa kaaviossa (kuva 1), johon käytettiin apuna Tuomi ja Sarajärven (2018) teosta ryhmittelyn tukena. Tuomi ja Sarajärvi (2018, ss. 124–125) ohjeistavat aineiston ryhmittelyn käsittelyä seuraavanlaisesti. Aineisto ryhmitellään ja aineistosta käydään läpi alkuperäisilmaukset ja etsitään samankaltaisuutta sekä eroavaisuuksia käsitteistä. Käsitteet, jotka kuvaavat samaa ilmiötä, ryhmitellään ja yhdistetään alaluokiksi, jotka nimetään. Luokitteluyksikkönä voi olla ominaisuus, piirre tai käsitys. Aineisto on tiivistynyt alaluokiksi. Luokittelua jatketaan ja alaluokkia yhdistellään yläluokiksi ja yläluokkia yhdistelemällä saadaan muodostettua pääluokkia, jotka nimetään aineistosta nousevan ilmiön mukaan.

Teemahaastattelun aineistoa pilkottiin pienempiin osiin, poistamalla vastauksista epäolennainen osa. Aineistoista saatuja tuloksia pelkistettiin omien teemojen alle kysymysten perusteella, jotka listattiin allekkain ja näin saatiin pohja ryhmittelylle.

Aineistosta nousseet käsitteet ryhmiteltiin alaluokiksi ja aineisto tiivistyi. Alaluokkia yhdistelemällä saatiin muodostettua yläluokkia ja niistä muodostettiin pääluokkia.

Sisällönanalyysin teorian mukaan syntyy aineistokohtaisesti ala- ylä- pää- ja yhdistäviä luokkia esimerkkien mukaisesti. Kuitenkin niille saattaa löytyä vaihtoehtoisia malleja ja variaatioita, kun aineisto on käsiteltävissä. Analyysivaiheessa selviää, muodostuuko ala-väli- ja yläluokkia, tai onko niille kaikille tarvetta. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä, analyysirunko on väljä ja noudattaa aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita. (Tuomi & Sarajärvi, Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi, 2018, ss. 127–128) Teoriaohjaava sisällönanalyysi kulkee aineistoin ehdoilla, kuten aineistolähtöinenkin analyysi. Erona teoriaohjaavassa on, miten abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet tulevat aineistoista, kun teoriaohjaavassa ne tulevat valmiina, ilmiöistä tiedettynä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133)

Kuva 1. Analyysiprosessin eri vaiheet teemahaastattelussa.

PELKISTÄMINEN	ALALUOKKA	PÄÄLUOKKA
Selkeät ohjeet näkyvillä Selkeät vastualueet Selkeät yhteisövastaavan tehtävät Kokoontumispaikka seinällä Siivouspäivä 1x viikossa	Listat ja ohjeet helpottavat arkea	Perehdyttämisen menetelmät
Tiskivuorojen epäselvyys Pyykkivuorot epäselvät Selkeyttä kuka perehdyttää Ei selvillä ruokahuollon käytännöt Paloturvallisuudesta ei kerrottu Kenelle paloturvallisuudesta kertominen kuuluu? Mikä on turvakävely? Missä on ensisammutusvälineet? Tieto ei tule kerralla Kotiutuminen ennen perehdytystä	Epäselvyyttä arjessa toimimisessa Arkea haastavat toimet	Perehdytyksen kehittäminen
Viikkorytmistä kertominen Yksi perehdyttäjä Perehdyttämisen sujuvuus Paloturvallisuuteen perehdyttäminen Kuinka yhteisössä toimitaan Säännöt tärkeä kertoa Itse oppinut Yhteisön arki opettanut Ohjeiden lukeminen Itse harjoitellut Itse etsinyt ensisammutusvälineet	Arkea ja kotitumista helpottavat toimet Itseohjautuvuus	Perehdyttäjän vastuu

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuus on sitä, että tutkija vakuuttaa lukijan ammattitaidostaan. Tutkija osoittaa tekstissään, että on valinnut oikeat lähestymistavat ja menetelmät ratkaistakseen tutkimusongelman ja toteuttaakseen tutkimuksen. Eettisyys puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkija on koko tutkimuksen ajan noudattanut eettisiä periaatteita. (Puusa & Juuti, 2020, Laadullisen tutkimuksen luotettavuus -luku) Tutkimuksen tekijöillä on vastuu varmistaa, että tutkimuksen tekeminen noudattaa hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksen avoimuutta. Tutkimuksen tekijät vastaavat tutkimuksen uskottavuudesta ja jatkuvuudesta. (Vilkkä, 2021, Tutkimukselle asetetut vaatimukset -luku, neljäs kappale)

Tutkimuksessa käytetään tiedonhankinnan perustana oman alan tieteellistä kirjallisuutta ja havaintoja. Hyvä tieteellinen käytäntö tulee näkymään tutkimuksessa siten, että opinnäytetyössä noudatetaan eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksen tutkimusmenetelmät, tiedonhankinta ja tutkimustulosten hallinta kertoo opinnäytetyön tekijöiden hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Opinnäytetyötä voidaan pitää hyvänä tieteellisenä käytäntönä, sillä opinnäytetyössä mainitaan selkeästi ja tarkasti tekstitiedon alkulähteet. Opinnäytetyö suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan laadukkaasti. Tutkimuksen avoimuus ja kontrolloitavuus tulee näkymään opinnäytetyössä niin, että tutkimuksessa ilmoitetaan tietojen salassapitovelvollisuus ja vaitiolovelvollisuus. (Vilkkä, 2021, Tutkimukselle asetetut vaatimukset -luku, neljäs kappale) Anonymiteetti ja luottamuksellisuus ovat keskeisessä roolissa opinnäytetyötä tehdessä ja tämä tulee näkymään tutkimuksen julkistamisessa, joka kertoo opinnäytetyön luotettavuudesta ja eettisyydestä (Eskola & Suoranta, 1998, Suunnitelmista sitoumuksiin -luku, neljäs luku)

Opinnäytetyö noudattaa eettisiä kysymyksiä. Tutkimuslupaa haettiin Helsingin ensikodilta ja Hämeen ammattikorkeakoululta. (Vilkkä, 2021, Tutkimukselle asetetut vaatimukset -luku, neljäs kappale) Tutkimuksesta kerrottiin haastatteluun osallistuville asiakkaille ja työntekijöille esittelykirjeessä (liite 3.1). Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja osallistumisen keskeyttäminen on milloin tahansa mahdollista. Osallistujille kerrottiin avoimesti tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä (liite 3.2) ja tutkimuksen toteutuksesta, joka lisäsi tutkittavan luottamusta, kun ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioitetaan. (Kohonen ym., 2019) Opinnäytetyössä tutkimusetiikka huomioidaan säilyttämällä

tutkimusaineistojen kysymykset. Opinnäytetyön tekijät varmistavat, että tutkimusaineistot eivät päädy vieraiden ihmisten käsiin tutkimuksen aikana eikä sen jälkeen. (Vilkka, 2021, Tutkimukselle asetetut vaatimukset -luku, neljäs kappale)

6 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tuloksia, jotka vastaavat esitettyihin tutkimuskysymyksiin: Miten asiakkaat kokevat uuden asiakkaan perehdytyksen? Miten työntekijät kokevat uuden asiakkaan perehdytyksen? Miten uuden asiakkaan perehdyttämistä tulisi kehittää? Asiakkaiden teemahaastattelut ja työntekijöiden kyselomakkeet analysoitiin erikseen ja kummastakin kyselystä syntyi aineiston analyysin kautta kolme pääluokkaa, joista kirjoitetaan luvuissa 6.1 työntekijöiden kyselyt ja 6.2 asiakkaiden teemahaastattelut.

6.1 Työntekijöiden kyselyt

Työntekijöiden kyselyitä (liite 2.2, 2.3) jaettiin kahdeksalle ohjaajalle ja kyselyihin vastasi kuusi ohjaajaa. Kuvassa 2 esitetään aineiston analyysissä syntyneet kolme pääluokkaa eli kuntoutukseen tuleminen, työn organisointi sekä perehdyttämisen kehittäminen. Kuva sisältää myös näiden yläluokat.

Kuva 2. Kyselyssä saadun aineiston analyysissä syntyneet pääluokat yläluokkineen.

6.1.1 Kuntoutukseen tuleminen

Vastaajien kertoman mukaan Helmiinassa on perehdytyskansio. Perehdytysvastuu on yhteisöohjaajalla ja -vastaavalla sekä uuden perheen lähityöntekijöillä. Osa vastaajista kuitenkin koki, että toisinaan on epäselvää, kuka perehdyttää tai onko jotain asiaa joku jo perehdyttänyt. Asiakkaan tullessa kuntoutukseen, täytetään asiakkaan alkutiedot ja muita tärkeitä sopimuksia, kuten vaitiolosopimus ja valokuvauslupa. Näihin tulee varata riittävästi aikaa.

Kohtalaisen hyvin. Oma lähityöntekijä, yhteisövastaava & yhteisöohjaaja perehdyttävät. Lisäksi on perehdytyskansio.

Selkeän työnjaon puuttuessa jää asioita kertomatta. Lisäksi tunne, ettei kaikille ole selkeää tai emme muista, kuka kertoo ja milloin kertoo jne.

Kuntoutukseen tullessa asiakkaan vointi ja kyky vastaanottaa perehdytystä vaikuttaa perehtymiseen. Yhteisön ilmapiirillä on suuri merkitys uuden asiakkaan asettumiseen ja viihtyvyyteen. Asiaa ja perehdytettävää on paljon, joka vaatii myös aikaa ja asioiden kertaamista.

Välillä asiakkaan kunto on sellainen, että vaatii asioiden kertaamista useampaan kertaan.

Perehdytykseen vaikuttaa esim. yhteisilmapiiri tai jos työntekijä perehdyttää, onko häntä perehdytetty hyvin?

6.1.2 Työn organisointi

Helmiinassa on palo- ja pelastussuunnitelma ja yksikössä pidetään ajoittain turvakävely, joka on sama asia kuin turvallisuuskävely. Ainoastaan yksi vastaajista oli sitä mieltä, että palo- ja pelastussuunnitelmaan perehdytetään riittävästi. Muiden vastaajien mielestä palo- ja pelastusturvallisuuteen ei perehdytetä riittävästi ja suunnitelmallisesti.

Turvakävely tulisi järjestää aina uuden asiakkaan tullessa ja kerrata useammin myös yhteisössä jo olevien kanssa asiat.

Osa vastaajista koki, että perehdyttäjillä tulisi olla riittävästi aikaa perehdyttämiseen ja tämä tulisi huomioida myös työvuorosuunnittelussa. Uuden perheen lähityöntekijöiden tulisi olla sellaisissa työvuoroissa, että perehdyttäminen sujuisi.

Vuorotyö asettaa haasteita. Olisi hyvä, jos perheen työntekijä voisi olla töissä mahdollisimman paljon ensimmäisten viikkojen aikana.

6.1.3 Perehdytyksen kehittäminen

Vastaajien kehittämis ehdotuksiksi tuli seuranta- / perehdytyslomake. Tämän avulla voitaisiin seurata, mitkä asiat on jo perehdytetty ja milloin. Perehdyttämisen seuranta ehdotettiin myös mahdollisesti aamukokouksiin tai sen liittämistä osittain kuntoutuksen kulkuun.

Selkeä perehdytyslista, johon merkitään, mihin perehdytetään ja perehdyttäjä nimi + pvm. Näin voidaan myöhemmin todentaa, että asioihin on perehdytetty, jos asiakas sanoisikin muuta.

Ehkä osana vaiheittaista kuntoutusmallia tai joillain lomakkeilla aamukokouksissa.

Perehdyttämiseen tuli erilaisia ehdotuksia ja kaksi vastaajista koki, että perehdytysvastuuta tulisi siirtää enemmän koko yhteisölle, kuitenkin niin, että niin sanottu ”punainen lanka olisi hallussa” keskitetysti yhdellä tai kahdella henkilöllä. Yksi vastaajista muistutti, että perehdyttämiseen ja asioiden sisäistämiseen menee aikaa. Asiakkaan tulisi ensin rauhassa antaa asettua taloon ja perehdytys aloitettaisiin vasta kolmantena päivänä.

Selkeys ja tarkka tehtäväjako. Toivoisin enemmän yhteisöllisyyttä perehdyttämiseen eikä vain esim. ohjaajan tai lähityöntekijän tehtäväksi jättämistä, kuitenkin niin, että muutamalla (esim. yhteisöohjaaja + yhteisövastaava) olisi ns. punainen lanka hallussa ja olisivat tietosia missä mennään + voisivat delegoida. Lisäksi olisi hyvä miettiä millä aikataululla mitään perehdytetään.

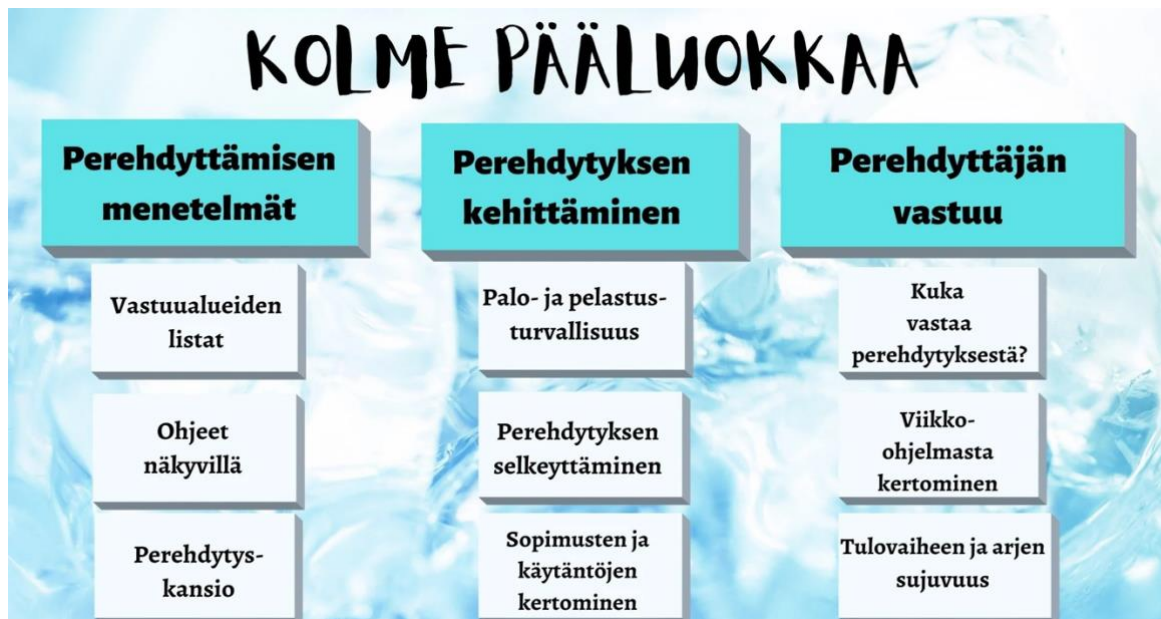
Riippuu yhteisöstä. Mielestäni on hyvä, että asiakkaat perehdyttävät, mutta jos yhteisö on uusi, niin perehdyttäjäkään ei välttämättä ole kartalla kaikesta. Selkeä perehdytyslista auttaisi tässäkin ja tarvittaessa perehdyttäjä voisi kääntyä työntekijöiden puoleen.

Yhteisölle pääsääntöisesti.

6.2 Asiakkaiden teemahaastattelut

Teemahaastattelut (liite 2.1) tehtiin kolmelle asiakkaalle, jotka olivat tulleet kuntoutukseen syksyllä 2021. Kuvassa 3 esitetään aineiston analyysissä syntyneet kolme pääluokkaa eli perehdyttämisen menetelmät, perehdyttämisen kehittäminen ja perehdyttäjän vastuu. Kuva sisältää myös näiden yläluokat.

Kuva 3. Teemahaastattelussa saadun aineiston pääluokat yläluokkineen.

6.2.1 Perehdytyksen menetelmät

Vastaajien kertoman mukaan perehdyttämisessä oli paljon hyvää. Vastaajien kertoman perusteella perehdyttämiseen löytyi paljon tietoa yksikön seiniltä, sillä erilaisia ohjeistuksia lappujen muodossa oli yksikön seinillä. Vastanneiden mielestä ohjeita oli selkeästi näkyvillä ja niissä oli mainittu vastuualueet asukkaille ja yhteisövastaavalle. Nämä ohjeistukset seinillä koettiin hyväksi, sillä muistettavaa oli paljon ja seiniltä pystyi aina tarkistamaan sen, miten jokin asia tulisi hoitaa, jos ei sitä enää muistanut. Näiden lisäksi jokaiselle asukkaalla oli vastanneiden mukaan omissa huoneissa tervetulokansiot, jossa kerrotaan yksikön toiminnasta ja toimintaohjeista. Tähän kansioon oli myös vastaajien mukaan helppo palata.

Meillä on erilainen esimerkiksi ruokalista systeemit. Kaikilla on omat ruoka vuorot ja nyt on kauppatilaus listat ja ruokalistat.

Joo kyllä ne on selkeät isot ohjeet seinällä, jos ei ole päähän jäänyt.

6.2.2 Perehdytyksen kehittäminen

Perehdytyksessä monet asiakkaat kokivat, että muistettavia asioita oli paljon. Osa vastaajista kertoi, että on itse ottanut selvää esimerkiksi kokoontumispaikasta ja kuinka toimia tulipalon sattuessa. Perehdytys palo- ja pelastusturvallisuus asioissa oli vastaajien mukaan puutteellista. Asiakkaat pitivät tärkeänä sitä, että turvallisuus asioihin perehdytettäisiin paremmin. Kukaan asiakkaista ei ollut kuullut turvakävelystä ja vain yhdelle oli näytetty missä sijaistee alkusammutusvälineet. Kaksi muuta olivat itse löytäneet nämä.

No mut siis tää paloturvallisuus on se yks niin kuin suuri asia mikä olisi tärkeä, erittäin tärkeä.

Kyllä mä tiedän, että missä on kokoontumispaikat ja muut, osannut lukea tuolta seiniltä.

Ei ole näytetty. Mä muistan, että on siinä asiakaskäytävän päässä.

Asiakkaat toivoivat, että käytännöistä kertomiseen panostettaisiin vielä enemmän. Asumkailla oli paljon muistettavaa eri arjen toiminnoissa ja tästä syystä asioiden muistaminen koettiin haasteelliseksi. Lisäksi asiakkaat kokivat, että kaikki tieto toimintavoista ei tullut kerralla vaan ripotellen. Asioiden muistamisen helpottamiseksi yhteisön seinille on laitettu toimintaohjeet vastuualueiden hoidosta.

No nekin on nyt muuttunut siitä, kun mä oon tullut tänne, että meillä on esimerkiksi ruokalistasysteemit.

Ne kaikki lattian pesut, joo ne tuli jotenkin silleen, että ne ei kaikki tullut tietoa samalla kerralla.

Nyt vasta aika loppupuolella tajunnut senkin, että aamutiskit kuuluu, jos sulla on niinku lounasvuoro, niin sun pitää myös korjata aamupalatiskit.

6.2.3 Perehdytysvastuu

Perehdyttämisen sujuvuus ja sen sisältö koettiin merkitykselliseksi, jotta yhteiselo yhteisössä sujuisi mahdollisimman hyvin. Perehdyttäjän vastuulla koettiin olevan viikkorytmistä kertominen, turvallisuuteen liittyvät asiat ja yhteisön toimintaan liittyvät säännöt. Lisäksi kaivattiin selkeyttä yhteisövastaavan ja henkilökunnan perehdyttäjän rooleihin ja työnjakoon.

Varmaan se että olisi niin kuin selkeätä, että mikä kuuluu yhteisövastaavalle ja mikä kuuluu henkilökunnalle. Toisenlaiset selkeät ohjeet ettei ole silleen, että henkilökunta ajattelee, että yhteisövastaava perehdyttää ja yhteisövastaava ajattelee, että henkilökunta perehdyttää.

No se, että asiat niin kuin hoituisi silleen hyvin, ei menisi aikaa kellään siihen että joutuu joko itse sitten tekemään perästä tai neuvomaan niinku jälkikäteen.

Asiakkaan perehdyttäminen aloitetaan asiakkaan saapuessa yksikköön. Kaksi asiakasta kolmesta ei kokenut tulovaihetta miellyttäväksi. Tämä näkyi kahdella vastaajalla hyvin selkeästi. Yksi vastaajista koki hyvän vastaanoton, mutta hänen vastauksessaan näkyi, että yhteisön ilmapiirissä oli haasteita.

Hyvin otettiin vastaan, mutta silloin sattui olemaan samana päivänä Main ryhmä (keskusteluryhmä), missä kaikki yhteisön asiat räjähti käsiin. Mä en ole ollut täällä aikaisemmin niin en mä niin kuin liity näihin, että en ota kuuleviin korviin.

No se mitä mä kuulin, että ihmiset odottaisi mua ja se miten niinku käyttäydyttiin, niin se oli ihan jäätävää, että ettei se kyllä ollut yhtään sitä mitä mulle oltiin puhuttu. Sitten se, että kuulin että on ollut niinku erimielisyyksiä.

No en hirveän tervetulleeksi kokenut, ehkä sellaisena että edes niinku yhteisö – ihmiset halusi olla tosi paljon omissa oloissa.

7 Tulosten johtopäätökset

Yhteisön jäsenet kokivat haastatteluiden ja kyselyiden perusteella perehdytyksessä olevan paljon hyvää. Perehdytykseen liittyvät ohjeet ja vastualueet koettiin selkeiksi ja ne olivat helposti luettavissa yhteisön seiniltä. Perehdyttämisen näkökulmasta yhteisövastaavan rooli ja siinä toimiminen oli asiakkaille selkeää.

Työntekijöiden kyselyiden mukaan osa vastaajista oli sitä mieltä, että perehdytysvastuu kuuluisi yhteisöohjaajalle tai -vastaavalle. He toimisivat perehdyttäjinä uuden asiakasperheen lähityöntekijöiden kanssa. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että perehdytystä tulisi jakaa enemmän yhteisölle. Häkkinen (2013, s. 206) kertoo teoksessaan perehdytyksen tärkeydestä. Perehdyttäjä on päävastuussa uuden asiakkaan vastaanottamisesta ja yhteisön tapoihin ja käytäntöihin perehdyttämisestä yhdessä työntekijöiden kanssa. Kuitenkin kaikki muut asiakkaat ovat myös perehdyttäjiä.

Vastauksissa näkyi perehdytyksen haasteiden epäselvyys, kuka perehdyttää, mitä ja milloin. Lisäksi perehdyttämiseen sisältyviä asioita oli paljon ja tämä vaikeutti asioiden muistamista. Työntekijöiden kyselyistä nousi esille parannusehdotuksena perehdytyslomake, joka toimisi seurantalomakkeena. Seurantalomakkeen avulla pystyttäisiin jatkossa listaamaan perehdytykseen kuuluvat asiat ja erottelemaan vastuuhenkilöt ja -alueet. Seurantalomake voisi jatkossa helpottaa ja selkeyttää uuden asiakkaan perehdytystä ja auttaa suunnittelussa niin, että jokainen kohta tulisi perehdytettyä. Työterveyslaitoksen (n.d.) sivustolta, ”kunnollinen perehdytys kannattaa aina”, kerrotaan, kuinka perehdytys on suositeltavaa tehdä työntekijän kohdalla. Työpaikoilla tulisi olla perehdytysuunnitelma ja -aineisto sekä perehdyttämisen tarkistuslista, johon uusi työntekijä tulisi perehdyttää. Uuden asiakkaan perehdytys- tai seurantalomakkeen voisi toteuttaa Helmiinassa työterveyslaitoksen perehdytysohjeiden mukaisesti.

Teemahaastatteluista ja kyselyistä nousi esiin turvallisuusasioiden perehdytyksen puute. Palo- ja pelastussuunnitelma oli näkyvillä, mutta sitä ei ollut käyty läpi haastateltavien asiakkaiden kanssa. Asiakkaat kertoivat niin sanotusti itse perehtyneensä siihen kuntoutuksessa ollessaan ja alkusammutusvälineiden paikat he olivat itse huomanneet. Yhteisössä tietyin väliajoin oli tehty turvakävely, mutta ei haastateltavien asiakkaiden kanssa.

Suomen turvallisuusopisto (2019) kertoo sivustollaan turvallisuuskävelystä ja kuinka se tulisi toteuttaa.

Teemahaastatteluissa ilmeni, että yksi asiakas oli kokenut yhteisöön ja kuntoutukseen tulon hyväksi, kun puolestaan kaksi haastateltavaa kokivat sen epämiellyttäväksi. Nivala ja Ryytänen (2019, s. 138) kirjoittavat teoksessaan, ihmisen osallisuudesta yhteisöön ja sen toteutumiseen. Siihen kuuluu seuraavat osa-alueet: johonkin kuuluminen, osallistuminen ja kuulumisen tunteminen. Näiden kolmen osa-alueen tulee toimia yhdessä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia uuden asiakkaan perehdyttämisestä sekä kehittää siihen uusi menetelmä. Tämä tarve nousi esille työntekijän kokemuksesta uutena työntekijänä. Työntekijä otti asian puheeksi työyhteisössä ja siitä syntyi idea opinnäytetyöhön.

Asiakkaan perehdyttämiseen ei löytynyt teoriapohjaa, vaan perehdytyksen teoriaa piti etsiä yhteisöhoidon teoriasta sekä työntekijöiden perehdyttämisestä. Teoriaa tutkiessa huomattiin, että perehdyttämiseen kuuluu monia erilaisia osa-alueita, jotka olivat merkityksellisiä yhteisöhoitossa. Vuorovaikutus ja osallisuus olivat keskeisiä, jonka vuoksi haluttiin nostaa ne tutkimuksen teoriapohjaan mukaan. Karttunen (2019) on tutkinut väitöskirjassaan nais erityistä päihdehoitoa ja Laitila (2010) asiakkaan osallisuutta mielenterveys ja päihdetyössä. Salosen (2010) tutkimuksessa kestävä kehitys näyttäytyy hyvinvoinnin perustana ja terveyden vaalimisena, jossa keskeistä on terveyttä uhkaavien tekijöiden tunnistaminen ja niihin vaikuttaminen. Ihmisellä on vastuu omasta elämästä ja kansanterveydellisistä uhkista. Yhteisöllisyyden vahvistaminen tuo voimaa terveyttä uhkaavien riskien torjumiseen ja se liitetään myös vahvasti subjektiivisen hyvinvoinnin kokemiseen. Ekologisen kestävyuden näkökulmasta tärkeintä on elämän edellytyksien ylläpitäminen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä työntekijöiden ja asiakkaiden kokemuksia uuden asiakkaan perehdyttämisestä. Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta ja teemahaastattelua aineiston keräämiseksi. Osallistujat olivat mielellään osallistumassa

tutkimukseen ja olivat avoimia vastauksissaan. Opinnäytetyössä eettisyys toteutui hyvin, sillä vastaajat pidettiin anonyymeinä. Myöhemmin ajateltuna kyselyiden vastausaika olisi voinut olla hieman pidempi. Tutkimus on luotettava, mutta olisimme toivoneet, että teemahaastatteluissa olisi ollut enemmän osallistujia ja erityisesti kuntoutuksen alkuvaiheessa olevia asiakkaita. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittiin sen pienen osallistujamäärän vuoksi. Teemahaastattelussa käytettiin haastattelun pohjana kyselylomakkeen kysymyksiä ja mietittiin, että olisiko haastattelun sopinut paremmin avoimemmat kysymykset, jolloin kerrontaa olisi ollut mahdollisesti enemmän.

Tutkimus tuotti odotuksien mukaista sisältöä, vaikka vaihtoehtoisia menetelmä ehdotuksia perehdyttämisen tueksi ei tullut. Vastanneiden asiakkaiden kohdalla palo- ja pelastussuunnitelma oli jäänyt perehdyttämättä, joka yllätti. Tähän tulisi jatkossa kiinnittää tarkempaa huomiota, jotta turvallisuus vaaratilanteissa taataan kaikille yhteisön jäsenille. Vastausten perusteella uuden asiakkaan perehdyttäminen oli hyvää, toisinaan sen sekavuus saattoi tuottaa ongelmia, kuka perehdyttää ja onko jotain asiaa jo perehdytetty. Tässä voisi toimia tukena suunniteltu perehdytyksen seurantalomake. Ohjeita oli kirjattu myös näkyville, jonka asiakkaat kokivat hyväksi, että pystyivät tarkistamaan epäselvissä asioissa käytäntöjä. Yhdestä vastauksesta nousi ehdotus perehdytyksen seurantaan, esimerkiksi aamukokouksissa ja useammasta vastauksesta ehdotus perehdytysvastuun jakamisesta enemmän yhteisölle.

Alun perin ajatuksena oli suunnitella yhteisöön perehdytyskortit, joiden avulla asiakkaiden olisi helpompaa perehdyttää uutta asiakasta. Tutkimuksessa työntekijöiden kyselyn vastauksissa ilmeni kuitenkin tarve perehdytyksen seurantalomakkeesta, jonka vuoksi lähdimme suunnittelemaan yhteisöön perehdytyksen tueksi seurantalomaketta. Työelämän edustaja antoi positiivista palautetta toteutetusta perehdytyslomakkeesta ja suunnitelmissa on lisätä perehdytyslomake ”Tervetuloa Helmiinaan -oppaaseen”. Perehdytyslomake olisi tällöin uusille asiakkaille näkyvillä, millaisiin asioihin heitä tullaan perehdyttämään tulevana päivinä. Tulevaisuudessa yksikön jatkokehityksenä ehdotetaan perehdyttämisen sujuvoittamiseksi perehdyttämiskortteja. Korteissa olisi vastuualueina; yhteisövastaava, ruokahuolto, siivousalueet, pyykkihuolto. Nämä vastuualueet olisivat hyvin jaettavissa yhteisössä jo oleville asiakkaille. Palo- ja pelastussuunnitelma, yhteisön säännöt ja käytännöt

kuuluisivat henkilökunnan perehdytettäväksi. Perehdytyskorteissa olisi listattu selkeästi asiat, jotka tulisi kertoa ja nämä toimisivat apuvälineinä perehdyttäjille.

Opinnäytetyön rajaaminen, teorian etsiminen asiakkaan perehdyttämiseen ja aiempien tutkimusten etsiminen oli antoisaa sekä haastavaa. Haastavuus tuli siitä, kun toisella opinnäytetyön tekijällä ei ollut aikaisempaa kokemusta yhteisökuntouksesta, kun taas toisella tekijällä oli. Toisaalta yhteisökuntoutuksen kokemattomuus oli myös rikkaus ja saimme katsottua asioita eri näkökulmista. Tutkimuslupaa anoessamme, jouduimme rajaamaan opinnäytetyötämme ohjeiden mukaisesti, joka viivytti tutkimusluvan saamista ja aiheutti kiirettä. Parityö onnistui hyvin, sillä tunnumme toisemme ja työskentelytavat entisinä kollegoina. Työskentelyn aikana annettiin toisillemme rakentavaa palautetta. Työskentelyn eriaikaisuus tuotti alkuun haastetta perhe-elämän ja työaikojen vuoksi, mutta eri keinoilla saatiin tämä toimimaan hyvin. Työn edetessä aikaa työn tekemiseen löytyi enemmän. Opinnäytetyötä on työstetty yhdessä useiden tuntien ajan.

Tämän opinnäytetyön aikana opittiin keskittymään olennaiseen ja rajaamaan aihetta. Opinnäytetyöntekijöinä pohdittiin, voisiko tulevaisuudessa korostaa kohtaamisen, vuorovaikutuksen ja osallisuuden merkitystä. Asiakkaan perehdyttämistä yhteisökuntoutuksessa olisi jatkossa hyvä tutkia lisää sekä mahdollisesti kehittää siihen jonkinlainen opas. Asiakkaan perehdyttäminen yhteisössä eroaa kuitenkin työntekijän perehdyttämisestä, vai eroaako?

Toivomme tämän opinnäytetyön tuovan Helmiinan yhteisökuntoutukseen uuden asiakkaan perehdyttämiseen helpotusta ja selkeyttä. Yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä ihmisen arkeen kirjoitetaan ja uutisoidaan nykypäivänä paljon. Tämä lisää tulevaisuudessa erilaisten menetelmien ja mahdollisuuksien tarvetta yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Sosionomeina pyrimme tukemaan ihmisten osallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitämään ja kehittämään yhteisöllisyyttä.

Lähteet

- Andersson, M., Hyytinen, R. & Kuorelahti, M. (2008). *Vauvan parhaaksi-kuntoutuminen päihteistä odotus- ja vauva-aikana.*
- Birck, R. (2020). *Pieni yhteisöllisyysopas: vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen.*
<https://docplayer.fi/221903294-Pieni-yhteisollisyysopas.html>
- Ensi- ja turvakotien liitto. (n.d). *Pida kiinni hoitojärjestelmä.*
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/pida-kiinni-hoitojarjestelma/>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen.* Vastapaino.
- Helsingin ensikoti ry. (n.d-a). *Ensikoti Helmiina.*
<https://www.helsinginensikoti.fi/autamme/ymparivuorokautiset-palvelut/ensikoti-helmiina/>
- Helsingin Ensikoti ry. (n.d-b).
<https://www.helsinginensikoti.fi/helsingin-ensikoti/helsingin-ensikotiyhdistys/>
- Hyväri, S. & Nylund, M. (2010). Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla* (ss. 29–48). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Häkkinen, I. (2013). *Toipumiskulttuuri-päihdetoipuminen ja esimerkin voima.* Prometheus kustannus Oy.
- Jantunen, E. (2010). vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa T. P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Syrjäytymistä vastaa sosiaali- ja terveysalalla* (ss. 85–98). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Järvikoski, A. & Härkäpää, K. (2011). *Kuntoutuksen perusteet.* WSOYpro OY.
- Järvinen-Tassopoulos, J. & Pirskanen, H. (2021). Johdanto: Rahapeli- ja päihdeongelmat perhesuhteissa. Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos. & H. Pirskanen (toim.), *Riippuvuus perheessä* (ss. 13–28). Gaudeamus.
- Kaipio, K. (2009). Tasavertaista yhteisvastausta: Yhteisöhoito ja -kasvatus metodina ja teoriana. Teoksessa K. Kaipio. & A. Ruisniemi (toim.), *Ihan oikea ihme-kirjoituksia päihdetyöstä* (ss. 42–67). VAK ry.
- Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun.* Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karttunen, T. (2019). *Naiserityistä päihdehoitoa – etnografinen tutkimus*

päihdehoitolaitoksen naistenyhteisössä [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto].

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7839-6>

Karttunen, T. (2021). Kannattelu ja vaurioituminen naisten päihdeongelmien sävyttämässä läheissuhteissa. Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos & H. Pirskanen (toim.), *Riippuvuus perheessä* (ss. 141–167). Gaudeamus.

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoo S-K. (2019). Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje.

<https://tenk.fi/sites/default/files/2021>

[1/Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje 2020.pdf](https://tenk.fi/sites/default/files/2021/1/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf)

Kupias, P. & Peltola, R. (2009). *Perehdyttämisen pelikentällä*. Yliopistokustannus Oy, HYY Yhtymä.

Laitila, M. (2010). *Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä : fenomenografinen lähestymistapa*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-0224-5>

Lehtonen, H. (2020). *Mikä on yhteisö?* Kansalaisyhteiskunta.

<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/mika-on-yhteiso/>

Murto, K. (2013). *Terapeuttinen yhteisö*. Kari Consulting.

Murto, K. (2016). *Yhteisöhoidon historiaa*. Kari Consulting Oy.

Nivala, E. & Ryyänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka-kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus.

Olafsdottir, J. & Orjasniemi, T. (2021). Systeminen näkökulma päihdeongelmista kärsivän perheen sisäisiin suhteisiin. Havaintoesimerkinä Isannissa kerätyt aineistot.

Teoksessa J. Järvinen-Tassopoulos & H. Pirskanen (toim.), *Riippuvuus perheessä*. Gaudeamus.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.

Gaudeamus.

Roivainen, I. (2004). *Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat*. Tampere University Press.

Ruisniemi, A. (2009). Se alkaa turvallisuudesta: Kokemuksia yhteisöstä ja toipumisesta.

Teoksessa K. Kaipio & A. Ruisniemi (toim.), *Ihan oikea ihme- kirjoituksia päihdetyöstä*. (ss. 160–175). VAK ry.

Salonen, A O. (2010). *Kestävä kehitys globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena*.

[Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6535-4>

Suomen turvallisuusopisto. 2019. *Turvallisuuskävelyt*.

<https://turvallisuusopisto.fi/palvelut/turvallisuuskavely/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työterveyslaitos. (n.d). *Kunnollinen perehdytys kannattaa aina*.

<https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyoura/kunnollinen-perehdytys-kannattaa-aina>

Törrönen, M. (2018). Vastavuoroisuuden yhteisöllinen luonne. Teoksessa M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lunden, P. Salovaara & M. Veistilä (toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö* (s. 50–54). Gaudeamus.

Vilkka, H. (2021). *Tutki ja Kehitä*. PS-kustannus.

Ylitalo, S. & Niemelä, S. (2012). Yhteisö hoitomenetelmänä. Teoksessa K. Seppä, M. Aalto, H. Alho & K. Kiiänmaa, *Huume- ja lääkeriippuvuudet*. Kustannus Oy Duodecim.

Liite 1: Aineistohallintasuunnitelma**Opinnäytetyön nimi:****Tekijät:** Sanna Paronen ja Ann-Mari Salin**1. AINEISTON HANKINNAN MENETELMÄT JA AINEISTON MUOTO**

Opinnäytetyössämme tutkimme yhteisökuntoutuksen yhteisön jäsenten kokemuksia, uuden asiakkaan perehdyttämisestä. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää uuden asiakkaan perehdyttämiseen menetelmä perehdytyksen sujuvoittamiseksi sekä perehdytysvastuun jakaminen yhteisön jäsenille. Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Teemahaastatteluilla kerätään Helsingin ensikoti Helmiinassa olevilta asiakkailta kokemuksia heidän tulovaiheensa perehdytyksestä. Työntekijöiden kokemuksia uuden asiakkaan perehdytysvaiheesta kerätään puolistrukturoidulla kyselomakkeella.

Haastateltavilta pyydetään lupa tutkimukseen osallistumisesta. Jokainen haastateltava vastaa anonymisti tutkimukseen. Tulokset eivät sisällä tunnisteellista tietoa.

Tutkimuksessa ei käytetä mitään aineistoa, joka on suojattu tekijänoikeuksilla, mallioikeuksilla tai patenteilla tai muilla vastaavilla menetelmillä. Kaikki hankkeeseen osallistuvat yhteistyökumppanit allekirjoittavat sopimuksen, jonka perusteella aineisto avataan aina kun se on mahdollista. Tekijänoikeus säilyy tutkijoilla, mutta se siirretään myös organisaation haltuun.

2. AINEISTOJEN SÄILYTYS OPINNÄYTETYÖPROSESSIN AIKANA

Aineisto tallennetaan ove driveen, joka on koulun hallinnoima.

3. AINEISTOJEN KÄSITTELY OPINNÄYTETYÖN VALMISTUTTUA

Aineistoa ei jaeta eteenpäin. Valmis opinnäytetyö on luettavissa myöhemmin Theseuksessa. Kerätty aineisto tuhotaan 6kk:n kuluttua opinnäytetyön valmistumisesta.

Liite 2: Tutkimuskysely lomakkeet

Teemahaastattelu asiakkaat

- 1. Onko sinulle selkeää, kuka sinua perehdyttää?**
- 2. Onko sinulle selkeää mihin sinua perehdytetään?**
- 3. Onko sinulle kerrottu ruokahuollon käytännöistä ja tiedätkö mitä siihen kuuluu?**
- 4. Osaatko tehdä vauvan ruokatilauksen?**
- 5. Onko sinulle kerrottu yhteisistä siivousalueista ja mitä niihin kuuluu?**
- 6. Mitä oman huoneen siivoukseen kuuluu?**
- 7. Tiedätkö siivousvälineiden ”värikoodit” ja erilaisten pesuaineiden käyttötarkoitukset?**
- 8. Tiedätkö vaipparoskiksen tyhjennysvuorot?**
- 9. Onko sinulle kerrottu pyykkihuollon käytännöistä? (pesuajat, varauslista, koneenkäyttö, pesuaineet)**
- 10. Onko sinulle kerrottu yhteisövästään tehtävistä? Tiedätkö mitä siihen kuuluu?**
- 11. Onko sinua perehdytetty palo- ja pelastusturvallisuuteen? Miten? Onko järjestetty turvakävely?**
- 12. Tiedätkö miten toimit tulipalon sattuessa?**
- 13. Mikä on mielestäsi tärkeää perehdyttämisessä?**
- 14. Millaisena koit oman tulosi kuntoutukseen ja asioiden perehdyttämiseen?**

Työntekijän kyselylomake

1. Tiedätkö mitä kuuluu uuden asiakkaan perehdyttämiseen?

Kyllä   Ei   Osittain

2. Mikä uuden asiakkaan perehdyttämisessä mielestäsi toimii?

---

3. Mitä haasteita uuden asiakkaan perehdyttämisessä mielestäsi on?

---

4. Olisiko mielestäsi perehdyttämisessä tarvetta jonkinlaiselle menetelmälle?

Kyllä   Ei

Jos vastaat kyllä niin millaisia menetelmiä, olisi hyvä ottaa käyttöön?

---

5. Onko selkeää miten uuden asiakkaan perehdyttäminen jakautuu asiakkaan ja työntekijän välillä?

Kyllä   Ei   Osittain

6. Kenelle mielestäsi kuuluu uuden asiakkaan perehdyttämisen käytännöt (ruokavuoro, siivousalueet, pyykkihuolto ja yhteisövastaavana toimiminen) ja miksi?

---

7. Onko mielestäsi uutta asiakasta perehdytetty riittävästi palo- ja pelastussuunnitelmaan

Kyllä   Ei   Osittain

Onko jotain mitä mielestäsi tulisi huomioida?

---

9. Olisiko mielestäsi tärkeää, että uuden asiakkaan perehdyttämistä seurataan?

Kyllä   Ei

Miten seuranta voisi toteutua?

---

10. Mitä muuta mielestäsi tulisi huomioida uuden asiakkaan perehdyttämisessä?

Liite 3: Esittelykirje

Hei

Olemme Sosionomin muuntokoulutuksen opiskelijoita Sanna ja Ann-Mari Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä, jossa haluamme selvittää asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia perehdyttämisestä Helsingin Ensikoti Helmiinassa.

Opinnäytetyöhön keräämme aineistoa haastatteluiden ja kyselomakkeen avulla. Osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista, mutta toivomme, että osallistut. Kaikki haastattelut nauhoitetaan ja kirjoitetaan auki analysoinnin helpottamiseksi. Haastatteluun vastataan anonyymisti ja haastatteluaineistot tuhoetaan asianmukaisesti, kun opinnäytetyö on valmis. Haastattelun aineistoa käsittelee vain me opinnäytetyön tekijät.

Haastattelut toteutetaan tammi- ja helmikuun 2022 aikana Helsingin Ensikoti Helmiinan yksikössä, sovitusti haastateltavan kanssa. Haastatteluun varataan aikaa 45 minuuttia. Haastattelija ottaa sinuun yhteyttä ja sopii aikataulusta. Kyselylomakkeisiin vastaavat työntekijät saavat omiin lokeroihin kyselomakkeen ja voivat palauttaa kyselyn ryhmätilan postilaatikkoon. Kyselyn palautuspäivä viimeistään 15.2.2022.

Kiitos!

Terveisin

Sanna Paronen

sanna.paronen@student.hamk.fi

Ann-Mari Salin

ann-mari.salin@student.hamk.fi

Liite 3: Suostumuslomake haastatteluun

Olet osallistumassa tutkimukseen, jossa haastattelemme sinua liittyen Helsingin Ensikoti Helmiinan perehdytykseen. Käytämme haastattelussa saatuja tietoja opinnäytetyössä ja käsittelemme vastaukset anonyymisti. Haastattelut nauhoitetaan ja materiaalit tuhoaan asianmukaisesti, kun opinnäytetyö on valmis. Sinulla on oikeus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa.

Suostun ja hyväksyn haastattelun ehdot

Espoossa ____ / ____ .2022

Haastateltava allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 4**PEREHDYTYSKAAVAKE**

Asiakkaan nimi: _____

TULOVAIHE (työntekijä)**Kuka.****Pv+k**

Turvakävely (ensimmäisen viikon aikana)		
Tavaroiden tarkastus ja alkutietojen täyttäminen (asiakasprofiili). Vaitiolosopimus, valokuvauslaput		
Liinavaatesopimus, asiakkaalle annetut tavarat käyttöön		
Lääkkeet ja lääkkeenottoajat		
Seulat ja puhallutukset		
Lähityöntekijätyöskentely		
Vieraat ja niihin liittyvät sopimukset		
Kotiharjoittelut ja vierailusuunnitelmat		

RUOKAVUOROT**Kuka.****Pv+k**

Lounas / päivällinen (2 vuoroa / viikko), ruokavuorojen varauslista		
Reseptikansio / oma resepti (mitä tarvitaan ruoan valmistukseen)		
Kauppatilauslista (toiveet / tarpeet) Ma & To iltaan mennessä!		
Keittiön siivous oman ruokavuoron jälkeen (tiskit, pöydät, tasot, lattia, roskat)		
Oman vauvan ruokatilaus maanantaina (maito, soseet)		

SIIVOUSVUOROT**Kuka.****Pv+k**

Siivousalueiden läpikäyminen		
Siivouslista (yhteisövastaava täyttää ja kuittaa)		
Oman huoneen siivous (käytännöt ja tarkistus)		
Siivouskomero / siivousvälineet / pesuaineet		

HELMIINAN KÄYTÄNNÖT (Tervetuloa Helmiinaan oppaan avulla). Kuka. Pv+k

Tilojen esittely		
Ensimmäiset kaksi viikkoa (muistutus ryhmien alkamisesta ja ulkoilusta asiakkaan kanssa)		
Viikko-ohjelma (henkilökunnan kokoukset ja raportit, ateriat, vuorokausirytmii)		
Ryhmät ja yhteisön kokoukset		
Ulkoilu- ja kotiinpaluuajat		
Aikataulut (ajoissa oleminen), seuraamuskäytäntö		
Päiväkäyntisuunnitelmat (tekeminen, esittäminen, purku)		
Yhteisten tilojen siisteys		
Tv:n katselu ja tupakointi (ei lastenhoitoa)		

KODINHOITOHUONE / LASTENHOITOHUONE Kuka. Pv+k

Lastenhoitohuone (asiakkaan hyllyt / kaapit)		
Vaipparoskis (kiertävä tyhjennysvuorolista)		
Pyykinpesukoneen ja kuivausrummun käyttö (pyykinpesuaineet)		
Pyykkivuoron varauslista ja käytäntö		
Lasten kylpyammeet (omat)		